

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛЕВЕН

ФАКУЛТЕТ „МЕДИЦИНА“

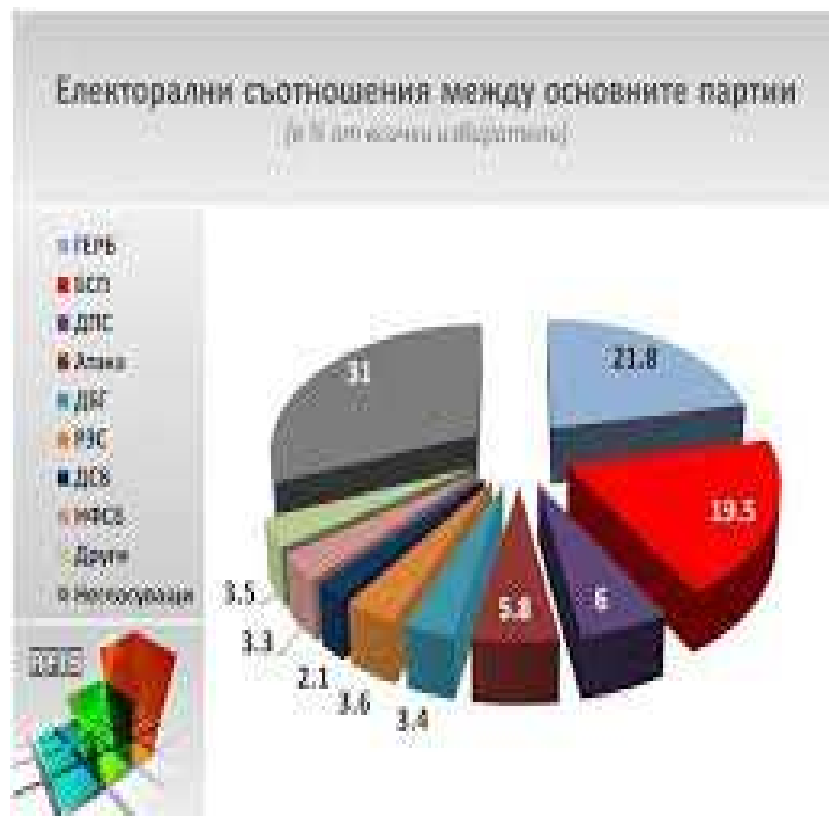
ЦЕНТЪР ЗА ДИСТАНЦИОННО ОБУЧЕНИЕ

Лекция №2

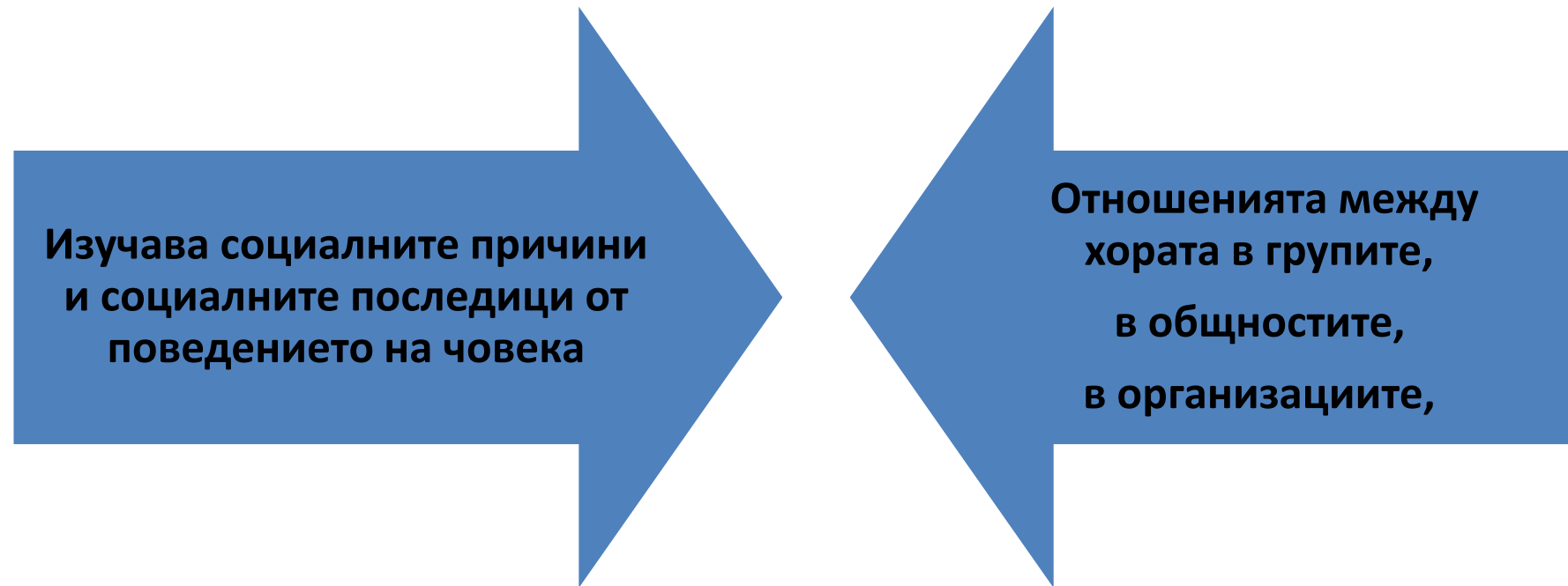
Социологията като наука – същност, историческо развитие. Емпирично социологическо изследване – същност, функции, етапи. Въпросникът при ЕСИ.

Лектор: Доц. д-р М. Камбурова, дм

Социология

Социологията често е определяна като наука за: обществото; човешките социални взаимодействия

индивидуалното и групово поведение като социална природа.

Социология

Социология - наука за обществото, обществознание

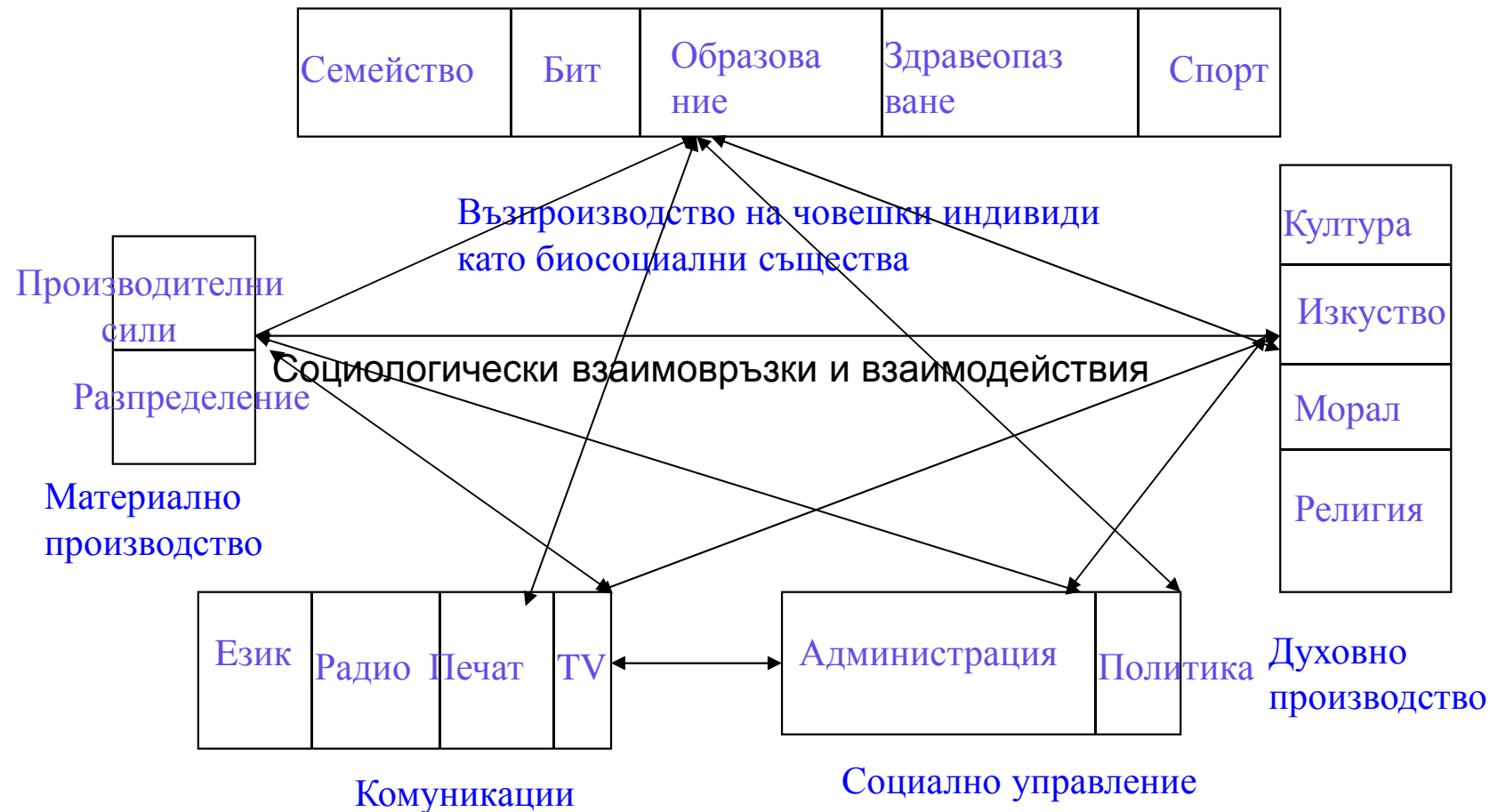
Терминът е въведен от френския учен Огюст Конт в началото на 19 в. (фр. *sociologie*)

ОБЩЕСТВО - организирана група от индивиди, които следват определен начин на живот

Социологията като наука

Социологията е най-общата нефилософска наука за обществото, изучаваща свойствата и закономерностите на образуването, функционирането и развитието му като цялостна система

Социологическа структура на обществото

Социологията като наука

ПРЕДМЕТ на социологията е изучаването на социологическите взаимовръзки и взаимоотношения в човешкото общество, както и личността с нейната социологическа структура.

Социологията и личното израстване на човек

- Помага ни да оценим истината за «здравия разум».
- Помага ни да видим възможностите и ограниченията в живота ни.
- Дава ни право да бъдем активни участници в обществото.
- Помага ни да живеем в един разнообразен свят.

Социология и медицина

- Защо някои лица, нуждаещи се от определени здравни услуги не ги използват?
- Защо хората имат определено поведение?
- Защо различните хора реагират по различен начин на един и същ болестен процес или режим на лечение?
- Какви са взаимоотношенията здравен специалист – пациент?

Социална медицина и медицинска социология?

- Предмет на социалната медицина е общественото здраве
- Предмет на медицинската социология са социологическите фактори и тяхното влияние върху личното и общественото здраве

Социологията като наука

1. Теоретична социология

1. отговор на това как и защо конкретни факти се свързват помежду си
2. да се обясни социалното поведение в реалния свят.

2. Емпирична социология

Специализация на социологическата наука:

- социология на труда
- социология на семейството
- социология на науката
- социология на образованието
- медицинска социология

Медицинска социология - същност и функции

е наука за социалните причини и последици от и за здравето и болестите

(Cockerham, W.C. Medical Sociology. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall 1995. 2.)

е наука за обществото, доколкото то засяга здравето и болестта

(Hannay, D.R. Lecture Notes on Medical Sociology. Blackwell 1988. 35.)

Медицинска социология - същност и функции

Специализация в рамките на общата социология, чийто главен интерес е изучаване на здравето, здравното поведение и здравните институции.

Обект - медицината и здравеопазването като подсистеми на социологическата структура на обществото

Предмет - изучаването на социологическите взаимовръзки и взаимодействия, закони и закономерности на развитието и функционирането на медицината като обществена система и структура.

Ключови области

- Социална епидемиология
- Социокултурални отговори на здравето и болестта
- Взаимоотношения пациенти-медицински специалисти
- Организация на здравната помощ
- Потребление на здравните услуги
- Медицинско образование
- Рискови фактори
- Здравни неравенства
- Медикализация
- Социална политика и здравеопазване
- Смърт и умирање

Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

Осигуряват **първична дескриптивна информация**, чрез чиято статистическа обработка и анализ се достига до **съвкупна прескриптивна информация**, позволяваща да се правят обобщения за състоянието на даден проблем в цялата популация и при необходимост да се предприемат съответни действия.

Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

Емпиричните социологически изследвания са най-ниска степен на социологическото познание - конкретни практически изследвания на обективните явления

ЕСИ биват:

- Изчерпателни
- Репрезентативни /извадкови/

Емпирични социологически изследвания /ЕСИ/

Видове ЕСИ:

- Описателни - отразяват състоянието на изучаваното явление
- Обяснителни - разкриват причините за явленията
- Прогнозиращи - разкриват тенденциите на развитието
- Предписващи - изучават различни варианти на решение за усъвършенстване на даден процес и оценяват ефекта на всеки един от тях

Методология и методика на ЕСИ

ЕСИ представлява хронологична **последователност** от научно-изследователски **процедури**, имащи за цел разкриване на обективната **истина** за връзките между медицината и другите социални области и подпомагане на вземането на управленски решения в съответствие с обществените потребности.

Методология и методика на ЕСИ

ЕСИ преминава през три
взаимносвързани етапа:

- I. Подготовка на проучването
- II. Провеждане на проучването
- III. Обработка и анализ на събраните данни

Методология и методика на ЕСИ.

I. Подготовка на проучването

1. **Формулиране на проблема – след анализ на литература, проявления в социалната действителност и др.**
2. **Формулиране на темата и целта на ЕСИ**
 - Темата** очертава конкретно изследвания проблем
 - Обект** на ЕСИ е областта от социалната действителност, която ще се изучава
 - Предмет** на ЕСИ са страните и особеностите на обекта, които ще се изучават
 - Целта** изразява желаният резултат, който се стремим да постигнем с провеждането на ЕСИ, определя основната изследователска насока

Методология и методика на ЕСИ.

I. Подготовка на проучването

3. **Формулиране на задачите на ЕСИ - конкретизират темата и целта, а не ги повтарят**
4. **Избор на постановка на проучването - сформирание на извадката, определяне на метод за набиране на информацията**
5. **Разработване на програмата на ЕСИ:
Формулиране на хипотеза
Разработване на социологически модел на явлениято - емпирични индикатори, **съставяне на въпросник**, определяне методиката за набиране на първична информация**

Методология и методика на ЕСИ.

I. Подготовка на проучването

6. **Организационен план - план-график на проучването, подбор и подготовка на изследователите, финансов план, отпечатване на всички документи по проучването**
7. **Пилотно проучване** - практическа проверка на подготовката на проучването преди истинското ЕСИ върху неголям брой лица.
Проверява качествата на въпросника, на документацията, надеждността на методиката на регистрация, подготовката на изследователите и всякакви други практически въпроси, които могат да възникнат при провеждане на ЕСИ.

Методология и методика на ЕСИ.

II. Провеждане на проучването

Последователно набиране на първичната социологическа информация чрез избрания метод, работа на терен

Методология и методика на ЕСИ.

III. Обработка и анализ на събраните данни

В този етап се осъществява преход от индивидуална към съвкупна социологическа информация

1. Организация и представяне на данните - скалиране, шифриране, изчисляване на статистически критерии
2. Анализ на данните - проверка на хипотези, изследване на връзки и зависимости
3. Интерпретация на данните - изводи
4. Публикация на данните или предоставянето им на заинтересованите институции

Методология и методика на ЕСИ

**Източници на социол.
информация – първични
и вторични**

1. Самосъзнание на изследваните лица
2. Самосъзнание на антуража на лицата
3. Поведение на изследваните лица
4. **Документи за и от изследваните лица**

Методи за набиране на социол. информация

1. Писмено и устно разпитване
2. Писмено и устно разпитване
3. Социологическо наблюдение
4. Документален метод
5. Експеримент

Въпросникът при ЕСИ

Въпросникът е основен инструмент на всяко ЕСИ. Той е израз на програмата на изследването и материален носител на индивидуалната социологическа информация.

- **Анкетна карта**
- **Въпросник за интервю**
- **Въпросник за наблюдение на поведението**
- **Въпросник за извличане на информация от документи**

Структурна единица на въпросника е въпросът.

Видове въпроси:

1. Според мястото им във въпросника

- **въвеждащи:**

В кое отделение се лекувахте?

- **филтриращи**

Чели ли сте, свързана с Вашето здраве?
Да Не

- **контролни**

Ако сте чели тази брошура, опишете нейното
съдържание

- **основни**

- **идентификационни**

пол, възраст, местоживеене, курс

Видове въпроси:

2. Според формулировката на въпросите -

Обикновени въпроси

Твърдения

Онагледени въпроси

Въпроси - казуси

Въпроси - диалози

Асоциативни въпроси

Видове въпроси:

3. Според формулировката на отговорите Затворени въпроси - с предварително формулирани отговори

Как бихте оценили здравето си в последната година?

1. Отлично
2. Много добро
3. Добро
4. Задоволително
5. Лошо

Формати на затворените въпроси:

- **2-степенна скала /алтернативна скала/
Да/Не**
- Въпроси с разрешен един възможен отговор
- Въпроси с разрешени повече от един възможен отговор

Формати на затворените въпроси:

- **Формат на Ликерт – 3, 5 или 7-степенна скала**

Одобрявате ли въвеждането на задължителни посещения на лекции?

1. Напълно одобрявам	++
2. Отчасти одобрявам	+
3. Не мога да преценя	0
4. Отчасти не одобрявам	-
5. Напълно не одобрявам	--

Формати на затворените въпроси:

- **4-степенна скала без срединна точка**

Одобрявате ли въвеждането на задължителни посещения на лекции?

1. Напълно одобрявам	++
2. Отчасти одобрявам	+
3. Отчасти не одобрявам	-
4. Напълно не одобрявам	--

Видове въпроси:

Отворени въпроси - без предварително формулирани отговори

Как бихте оценили здравето си в последната година?

.....

.....

.....

Видове въпроси:

Полуотворени въпроси - с няколко предварително формулирани отговори и възможност за друго мнение

Как бихте оценили здравето си в последната година?

1. Добро
2. Средно
3. Лошо
4. Друго мнение.....

Въпросникът при ЕСИ

Предимства на затворените въпроси:

- бързо и лесно се отговарят
- бързо и лесно се обработват
- подходящи са за изучаване на добре познати явления

Недостатъци:

- трудни за съставяне
- лицата не могат да дадат различно мнение
- натиск от страна на изследователя

Видове въпроси:

4. Според очертаната предметна област - Фактологични:

Колко дни се лекувахте във вътрешно отделение?

От 1 до 5

От 6 до 10

От 11 до 15

Над 15

Видове въпроси:

- Оценъчни

Доволен ли сте от отношението на медицинската сестра към Вас?

- Много съм доволен
- Доволен съм
- Колкото съм доволен, толкова съм и недоволен
- Не съм доволен
- Много съм недоволен

Въпросникът при ЕСИ.

Изисквания към въпросника

1. Институцията, която организира проучването
2. Видът на въпросника и темата на проучването
3. Обръщение към изследваните лица - цел на проучването, как са попаднали в извадката, как ще се използва информацията, уверение в анонимността, общи указания за попълване на въпросника, предварителна благодарност

Въпросникът при ЕСИ.

Изисквания към въпросника

4. Добро структуриране на въпросника
5. Да се избягват двойните въпроси
6. Да се избягват неясни въпроси
7. Да се избягват въпросите с трудна формулировка, неразбираема за лицата с най-ниско ниво на образование
8. Да се избягва двойното отричане
9. Да не се изискват количествени данни, които затрудняват лицето в момента

Въпросникът при ЕСИ. Изисквания към въпросника

10. Въпросите да са достатъчно на брой, за да изпълнят целта на изследването - да изискват 30 минути за попълване при анкетиране и 1 ч. при интервюиране
11. Да се оставя достатъчно място за отговор на откритите въпроси
12. Въпросите да са зададени в неутрална форма и да не внушават отношение
13. Въпросите да не са множествени